

Putovanje i život na »Mariji Imakulati«

Josip Splivalo, San Francisko, Cal.

Nakon što smo stigli u Rotterdam, došli su na brod razni šipčandleri (snabdjevači) i drugi trgovci, među kojima je bilo i naših ljudi. Ti naši ljudi su bili oni koji su morem plovili, ali koji su odlučili ostati u tome gradu gdje su se bavili trgovanjem sa momčadi na našim kao i na drugim brodovima. Takovih je mornara-trgovaca bilo maldane po svim važnim lukama svijeta još iz vremena jedrcnjača, i takovih se ljudi uvijek, maldane uvijek spominje u raznim opisivanjima mornarskog života. Većina njih su bili dobri i poštenu ljudi. Ne samo da bi prodavali mornarima sve što im je bilo potrebno, nego bi im oni uvijek bili pri ruci u svakoj prigodi. Oni bi ih smjestili na kraj kad bi se iskrcali, i opet bi im našli ukrcaj kad bi im život na kraju i u gradu dosadio, ili kad bi ostali bez pare. U ovome zadnjem slučaju bi ti mornari-trgovci našim ljudima i novca uzajmili jer bi znali da će im oni povratiti. Naši su volili te naše ljude i uvijek bi kod njih kupovali sve što im je bilo potrebno.

Vrijeme dok smo boravili u Rotterdamu bilo je krasno i svi smo uživali gledati naokolo, a nadasve mi koji smo tu prvi put stigli. Često bi razni parobrodi prolazili mimo našeg broda, vozeći se uz rijeku poviše nas, ili niz rijeku na otvoreno more. Kad bi nekome na brodu bila potreba ići vanka, jedna bi se duga zastavica podigla na mjesto gdje bi se podizali razni signali. To je bio znak da je brodu bio potreban jedan vodni taxi, jer se s broda nije moglo ići na kopno bez čamca, a brodski čamac se nije mogao upotrebljavati. Jedne nedjelje se je ta zastavica podigla i kao po običaju bi se odmah spustila dolje čim bi taxi došao pred brod. Ali se ovog puta ta zastavica nije mogla dolje potegnuti, jer konopac sa kojim bi se dolje potegnula zakučao se je u bucel i prekinuo. Zastavica je tu ostala da leprša i zove vodne taxi koji su svaki čas dolazili pred brod misleći da su nam potrebni. To je trajalo cijelo poslije podne i do večer, jer nije bilo načina da se zastavica dolje spusti. Mali od kuhinje, mali Danko i ja smo uživali jer nijesmo očekivali da ćemo mi trojica imati kakav ugodan doživljaj.

Rudača se je iskrcavala u velike lajtere (peniše). Ti su se lajteri držali vrlo čisto. Svaki je imao na krmi vrlo udobni smještaj za čovjeka koji je upravljao lajterom kao i za njegovu obitelj koja je u mnogim slučajevima živjela snjime na brodu. Tako su držali svoj brod čist da smo na našem brodu morali začepiti ili sa daskama pokriti svaki otvor izvan broda kroz koji bi slučajno nečista voda mogla curiti na palubu lajtera. Ja sam bio znatiželjan o tim lajterima, i jedan dan sam se usudio po buškajini sići do palube lajtera koji je bio privezan pred naš brod, ali u kojega se rudača nije ukrcavala. Čovjek koji je upravljao lajterom me je vidio i k meni je došao i nešto mi rekao, ali ga ja nijesam razumio. Kao moj odgovor njemu ja sam mu na engleskome jeziku rekao dobro jutro i da mu je brod lijep, (good morning, ship nice). To su bile jedine

četiri riječi što sam znao i ako nepravilno. Dali me je on razumio nijesam znao, ali je sa svojom rukom naznačio da idem snjime. On me je poveo na krmu gdje je bio njegov smještaj. Najprvo mi je pokazao naokolo palube na krmi, kao i smještaj za kormilo. To nije bilo kao na parobrodima već obratno i vrtilo se je naokolo u horizontalnome smjeru, što je mene vrlo začudilo. Uzrok je tome bio jer su lajteri prolazili ispod mostova koji su bili vrlo niski i kroz koje bi se oni jedva provukli. Kad me je odveo dolje u svoj salon ja sam ostao otvorenih usta. Tu je bilo krasno i vrlo udobno. U uređaju za spavanje je bilo nekoliko postelja, ali ne postelje »BUNKS« kao na parobrodima, već postelje kao u kućama. Posvuda je vladala čistoća i red. Najviše me je iznenadio veliki i lijepi smještaj za praonicu, ili kako se to engleski zove »BATH ROOM«. Tu je bio zahod, umivaonica kao i banj za kupanje. Slatka je voda curila iz tankova koji su bili smješteni na palubi. Također je tu bila jedna sisaljka za upotrebljavanje vode iz rijeke. U jednu riječ, smještaj na ovome lajteru je bio bolji i udobniji nego onaj kojeg je zapovjednik imao na »Mariji Imakulati«. Naokn što mi je holandez sve pokazao ja sam mu se uljudno poklonio i htio ići na palubu, ali me je on uhvatio za rame i sjeo me je pred jedan stol i tu mi dao da pijem kakao. To sam drage volje učinio i bio bi ja popio više od jedne kikare jer je kakao bio tako ukusan kakovog ja nikada prije nijesam pio.

U koliko mi je bilo poznato »Marija Imakulata« nije bio stari brod, ali na njemu nije bilo konfora niti za oficire. Voda se nije automatski lijevala u zahode. Zapovjedniku bi se morali napuniti tankovi koji su bili, smješteni na gornjoj palubi poviše salona. Strojari nijesu ni to imali već se je voda u zahod morala lijevati sa bujolom. Zapovjednik i oficiri nijesu imali tekuću vodu za piće ili za pranje već se je moralo vodu opskrbljivati za svaku sobu u jednoj lamici, a za piti u jednome staklenome bocunu. Voda bi iz praonice curila u jednu četvornu lamicu koja je bila smještena ispod praonice. Ta bi se lamica često puta prepunila i voda bi se po kabini prolijevala, a suviše kad bi se brod valjao.

Na brodu nije bilo nikakove generalne rasvjete. Dolje pokraj glavnog stroja je bio nekakav aparat za rasvjetu na karbid, ali se je to malo ikad upotrebljavalo jer nije pravilno funkcioniralo. To je bilo samo za stroj i za blagovaonicu strojara. Parobrod »Marija Imakulata« je bio građen u engleskoj i moglo se je očekivati da je mogao biti udobniji. Direktori društva »Unione Ragusea« će biti unaprijed predvidjeli da se zbríše sa nacrtu sve ono što se je njima činilo suvišno ili nepotrebno. Moguće da bi oni bili i više drugih i vrlo važnih stvari eliminirali, ali im isto neće biti uspjelo radi osiguranja broda. Armaturu su uvijek nastojali, da se što je moguće manje potroši za brod, jer su vrlo dobro znali da neće ni oni a niti njihova djeca raditi i topiti se u tim brodovima.

Neki od momčadi koji su već išli u grad, donijeli su dosta njima potrebnog materijala kao i stvarčica za svoje mile i drage kad se kući povrate. Napokon je i na mene došao red da idem vanka i to kao po običaju sa nastromom Mihom Suhorom, jer ići s drugima nijesam imao povjerenja. Od zapovjednika sam dobio nešto malo novaca, i u društvu sa nekoliko mornara sam pošao vanka. Najprije smo pozvali vodeni taxi koji nas je odveo do jedne vodene stanice gdje smo se ukricali u neki feribot sa kojim smo se odvezli do obale nedaleko grada, odatle smo išli pješke do dućana jednog našega Zlarinjanina. Na donjem katu njegovog dućana je bilo mjesto gdje se je moglo jesti i piti, a pokraj toga je bio dućan gdje je mornar mogao kupiti i više artikala nego su mu bili potrebni. Gore na podu je bilo »nešto drugo«, ali Miho Suhor i ja nismo gore išli. Svak je nešto kupio. Ja sam imao namjeru da nešto kupim, ali mi je sve izgledalo preskupo, ne jer je bilo preskupo, nego jer nisam imao dovoljno novaca. Jedino sam kupio pet kilograma kakao u jednoj lijepoj »kani« za moju majku. Njoj je kakao bio vrlo drag, i u zimsko vrijeme kad bi ona iskuhala kakao, ona bi njezine lijepe ruke naokolo kikare zavila da joj budu tople.

Ovo je bio jedini put što sam bio vanka broda za cijelo vrijeme što smo bili u Rotterdamu, i ovo je sve bilo što sam vidio, — upravo ništa. Tu je bilo mnogo toga za vidjeti. Mali je Danko lijepo obučeni išao vanka sa jednim oficijerom. Ah kako sam ga ja gledao i kako sam u mojem srcu želio ići snjime. Ali ja nijesam bio zapovjednikov neput, i nijesam bio na »Mariji Imakulati« ukracan da vidim krasote stranih luka, već da na brodu radim sedam dana na sedmicu od jutra do noći. Što bi meni pomoglo da nešto naučim i znam izvan mog rada. Dosta mi je bilo znati vršiti moj rad, — mesti, čistiti, služiti, prati pijate i zahode. Bilo mi je teško jer sam osjećao da gubim svoje vrijeme. Da sam slučajno znao i razumio nešto više, bio bi se žalosnije osjećao. U ovom slučaju je ona poslovica »NEZNANJE JEST SREĆA« sigurno, za mene točno odgovarala.

Moguće da bi bolje bilo da nam otac nije nikad čitao geografski atlas i knjigu o mnogim interesantnim stvarima u raznim lukama, jer nebi barem niti znao o onim mjestima i duša mi nebi težila da nešto vidim. Eto danas tačno poslije četrdeset i pet godina mogu da sebe vidim na palubi »Marije Imakulate« gdje u raznim lukama gledam naokolo ono što sam mogao vidjeti, i gdje težim za onim što sam bio čuo da postoji i koje sam u mojoj mašti mnogo i mnogo povećao. Srećom da to gledanje, promišljanje i želje nijesu trajale dugo jer bi uvijek nastojao da ih se prekine. Ako nijesu bili strojari koji su željeli nekakovu posluhu, ili da me prekoru i na mene zaviču radi nečeg što im nijesam učinio, tu bi se sigurno iznenada pojavio onaj neizbježivi kapetan Pederin, koji bi, kad bi se pojavio na polubi stavio svakoga na brzu vožnju, isto onako kao što to čini pas kad ide u lov na zečeve.

Kroz vrijeme iskrcavanja rudače dobili smo vijest da ćemo u Rotterdamu ukrcati ugljen, tako zvani »coal bricks« za austrijsku mornaricu u Puli. Ta je vijest svakoga veselila. Čim se je rudača iskrcala, štive su se odmah očistile, i lajteri puni tog ugljena su došli pred naš brod i ukrcaj je počeo. Ukrcavanje tog ugljena se je saštojalo u tome da bi se ugljen na lajteru ogradio u jednu četverouglastu piramidu na jednoj platformi koja bi se podigla do našeg broda i spustila u štivu. U stivama su bili ljudi

koji su bili vrlo vješti pri ukrcavanju tog ugljena. Oni su vrlo oprezno i na majstorski način polagali taj ugljen kao da su gradili jedan široki i visoki zid od jedne strane štive do druge, tako da među komadima ugljena nije bilo niti malo praznog mjesta. Ta se je opreznost morala upotrebljavati jer je bilo vrlo važno da se u slučaju ružnog vremena nebi teret prevalio. Slučajeva kad bi se teret premjestio je bilo mnogo, pak bi se ne samo brod izgubio, nego bi se i cijela momčad utopila. Ukrcaj ugljena je išao vrlo brzo. U Boni kao i u Poti sam opazio oficire palube i od stroja gdje su gledali izvan broda kad bi brod bio maldane već nakrcan, i uvijek su govorili o nekoj »plimsoll line«. Ta bi se linija uvijek mogla vidjeti kad bi brod bio prazan ili pun. Ali kad smo se ovdje u Rotterdamu napunili te se linije nije vidjelo. Usudio sam se o tome pitati strojara Nicklisa kad je gledao van broda. Rekao mi je da nijesmo više napunjeni nego prije, ali da brod u slatkoj vodi peška više nego u moru. Budući da je more slano da je gustoća veća od vode, i da zato brod stoji višičije u moru. Da čim dodemo na otvoreno more gdje nije više slatke vode, da će se brod podignuti. Sasvijem da je on meni to sve pripovidio, ja nijesam mogao razumjeti taj fundamentalni razlog ili zakon fizike.

Kad je ukrcavanje našeg ugljenog tereta bilo svršeno, pred naš brod je došao nekakav mehanični namještaj »elevator« koji je naše bunkere napunio ugljenom u vrlo kratko vrijeme. Ugljen je padao u utrobu bunkera tako hitro i činio je tako veliki žamor kao da su se brijegovi orili. Prije nego je taj elevator počeo da baca ugljen u naše bunkere, moralo se je sve prozorčiče i druge otvore čvrsto zatvoriti jer je cijela sredina broda postala okoljena jednim oblakom ugljene prašine. Ta je prašina po svuda prodrila usprkos naše predostrožnosti da prašina ne uđe u kabine i druge prostorije. Čim je elevator prestao srkati ugljen iz lajtera i bacati ga u naše bunkere, brod se je odma počeo uredivati i paluba prati. Pilot je na brod došao i vodio nas je niz rijeku, a kad smo stigli na otvoreno more nedaleko izlaza iz rijeke pilot se je iskrcao iz našega broda u jedan mali čamac koji ga je odveo na pilotski brod, — i mi otplovili našim putem put Pule.

(Nastavit će se).

Grupa naših iseljenika iz SAD na glavnoj ulici Dubrovnika na turneji koju je organizirala Matica iseljenika Hrvatske prigodom »Iseljeničkog tjedna«